

Juan Ösu

Juan Oso

Quechua de Huamalíes – Dos de Mayo,
Huánuco

Asociación Cristiana JAWCA
Pasaje San Mateo, Lote 05, La Esperanza – Amarilis
RUC: 20404799534
Huánuco – Perú – 2018

Ilustrador: Jhonet Rosales Córdova

Unayshi juk warmi aywarqan chakrapa soqlukuq. Chakracho soqlukuykaptinshi elaqpita juk jatunkaray ösu yuripaykur warmita shawatakurkur apakurqan warmin kananpaq. Sayshi warmiqa mansakaywan watpaskir qayakuytapis kamäpakurqansu. Sayshi ösuqa warmita patpatyaykachaykaqta machayninman chäsirqan.

Say ösupa machayninqa jatunkaray qaqa chawpinchöshi karqan. Sayshi wanwanyaykaq qaqa chawpincho kaptin maypa yarqamunanpaqpis warmiqa karqansu. Saynöpis warmi mana

yarqamunanpaq jatunkaray läja rumiwanraqshi
machay punkutapis ösuqa sapaykunaq.

Saychöshi warmi waqalar waran waran
wichqaräkuq. Ösunashi warminta seqaypa
kuyashpan imaykatapis mikunanpaq waran waran
ashtaparqan. Saylamanshi yakutapis uylluwan
ashtapaq. Sayraqshiqqa uyshatapis, kuchitapis,
wäkatapis y imayka munti uywakunapa aysantapis
apapaykuq. Sayno apapaptinshi warmiqa waran
waran chashlalarraq aysata ankapakurir mikuq.

2

Sayno kuyar shumaq rikaptinshi warmiqa say
ösuwan yachakashna täkurqan. Ösuwan sayno
taykarshi warmiqa ösupa surinta qeshyaq rika-
kurqan. Qeshyaq kar antujashqankunatapis
lapantashi ösuqa warminta ashtapaq. Saypita killan
tinkurkuptinnashi warmiqa kuyaylapaq ösu
malwata qeshyakurqan.

Surin kuyaylapaq kikin niraq yuriykuptinshi
ösuqa kushikushpan saltaykacharqanraq. Sayshi
jinan höra aywar yayan yana carnita apamurqan
warminpa almentunpaq. Sayshi warmintaqa
qeshyakushqanpita sharkushqanyaq waran waran
sirvirqan. Warmin sharkurkuptinnashi ösuqa yapay
waran waran aywaq warminpaq y surinpaq mikuy
ashiq.

Ösu malwapaqa rinrinkuna ösupanöshi karqan. Cäranqa runapano karqan. Cuerpunshi isanqa seqaypa milwasapa karqan. Saynöpis makinkunaqa mamanpanöshi karqan. Chakinkunashi isanqa taytanpano karqan. Say ösu malwaqa winaylantashi seqaypa puklay siki karqan. Runanöpis ali yarpay-yuqshi karqan. Sayshi winaylanta parlaytapis yachakurqan maman parlashqannöla.

Wawan kuyaylapaq kaptinpis warmiqa runan ösu yarquriptin mamanpaq y castankunapaq waqalarshi tarqan. Sayno waqaqta rikarshi wawan ösu malwaqa mamanta kuyapashpan tapurqan imapita waqaykashqantapis. Sayshi mamanqa wilarqan castankunapaq lakikur waqaykashqanta. Sayshi ösu malwaqa yarpachakurqan imanöpapis say machaypita mamanta jorqunanpaq.

Sayshi puklakuqnöla punku sapaq jatunkaray läja rumita waran waran kuyusiq. Sayshi kalpan masna yurirkuptinqa juk kuticho taytan kutiykä-mushqanta mana musyar qaqa chawpinpita taytan jananman say läja rumita tanqariykurqan. Sayshi say läja rumiqa taytan ösutaqa pitiqpaq nitikurpurqan.

Taytanta rumi nitirashqanyaqlashi ösu malwaqa mamanta qaqa chawpinpita aparikurkur jorqamurqan. Jorqurkuptinnashi mamanqa ösu malwata nirqan: “Kananqa jukla markapa qeshpikushun,

hiju". Sayno nirshi warmiqa wawan ösuta pushakurkur markanpa qeshpir aywakurqan.

Karutana qeshpiykaptinshi awkis ösu kawarir-kamur nitiraykaq läjata tanqariykur sharkurkurqan. Nirkurnashi warminta y surinta watukananpaqqa kanaqnasu. Sayno mana tariykurshi seqaypa löcuyarraq kayläpa wakläpa pampata muskikachar warmin maypa aywashqantapis yupinpa qatiparqan.

Sayno qatipar taripan taripan qatipaykaptinshi warminqa markanman wawanta pushash yaykuriykurqan. Markaman warmin yaykuptinnami ösuqa markaman yaykuyta mansakushpan saylapitana yapay machayninman waqaraykar kutikurqan.

3

Markachönashi warmiqa mamanpa wayinman chaykuptin mamanqa kushikushpan rikarpis alman kashqanta yarparqan. Payqa yarparqan oqrakash kar unayna ushakäkushna kashqanta. Sayno yarparpis wawan kashqanta shumaq tantiyaykurshi makalakurkur waqarqan. Nikashqanchöshi ösu malwata rikaykur pasakaqtaraq mansakaykurqan. Sayshi wawanta nirqan: —¡Imapaqtaq kay ösu malwataqa apaykamushkanki!

Maman sayno niptinshi wilaparqan ima päsashqantapis. Sayno wilapar say ösu malwapis wawan kashqanta wilaptinshi maman ima ruraytapis kamäpakurqansu. Saypitanashi mamanqa nirqan: —Ay, imanäshuntaq, hïja. Jina suertikichir sayno kanaykipaq karqan.

Saypitanami maman kaqlacho lapan tarqan. Nirkurnami mamanqa yarpachakurir wawanta nirqan: —Wawaykita tayta cüraman apashun ushasinansipaq. Mana ushasishqaqa räyupis vientupis ushamäshunpaqmi. Saynöpis mana

ushashqqa capazchir supaypis wawaykita apakunqapaq.

Sayno wilanakurkurnashi wamranpaq padrinuta ashiyarqan. Sayshi runakunaqa awnikäyashqanchöpis ösu niraq kashqanta rikaykur pipis munarqansu padrinun kayta. Sayshi kikin cüratana ruwakuyarqan padrinun kanapaq. Sayno ruwakyaptinnashi cüraqa awnirqan. Nirkurnashi diyata jitapänakuyarqan ushasinan junaqpaq.

Saypitanashi jitapänakuyashqan junaq chämup-tin iglesiaman wawanta aparqan ushasinanpaq. Ushasinanpaqnashi libruman jutinta churananpaq tayta cüraqa tapurqan ima jutin kashqantapis. Sayshi jutiynaq wawan kashqanta wilaptin kikin tayta cüra nirqan Juan Ösu jutin kanapaq.

Say jutiwan ushasishqanpitanashi Juan Ösuqa “päkilä, padrinu” nir cürapa makinta musarqan. Nirkurqa kushikushpan qoshparqan. Saypitanashi pïmaypis Juan Ösulapana say wamrata reqiyaaq.

4

Juan Ösuqa shakshaylantashi seqaypa traviësu karqan. Sayshi awilanpis mamanpis seqaypa ajayarqan mana cäsukuypa imatapis lutankunata ruraptin. Sayno ajayarshi Juan Ösuta maman nirqan: —Padrinuyki cüra estudiasishunaykipaq pay kaqman aywakuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Aywakushaq, ari padrinümanqa, mamay —nirqan.

Sayno nirshi padrinun kaptin cürata qoykurqan ashmakunanpaq. Saypitanashi cüraqa kushish ashmakur escuëlamanna churarqan. Sayshi escuëla-chöqa preceptor yachasishqanta yachakunanpa trukanqa wamrakunata puklapälar kakuq. Saycho mayqan wamrapis milwanta sutapaptinqa “jimanirtaq puklapämanki, caräju!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqäriq. Saynölashi wamrakunapa pelötantapis pashtaq pashtaq jaytarqäriq.

Sayno ruraptinshi wamrakunaqa quejakuyarqan directorman. Sayshi directorqa oficinanman pushaykur chäpa jananman qonqurpaykasir astarqan. Sayno astaykaptinshi directortapis tikrapar

“;sayno astamänaykipaqaqqa pitä kanki, caräju!” nır sueñupäkuqpaq kutaykurqan. Sayno kashqanpitashi directorqa escuëlapita jitarırqan.

Escuëlapita sayno jitariptinnashi törrıman wisarkur mana chawaypa campanata tukaykar qoyarkuq. Sayno tukaptınshi alwasırqa aywarqan michänanpaq. Michaptınshi alwasırtapis kutaykamuraqan törrıpa ventänanpa pampaman shamuqpaq. Sayno alwasırta kutaykuptınshi autoridäkunaqa cüraman aywarqan quejakuyänanpaq.

Sayshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur runakunata yäsirqan laya waskalawanna jatun kaq campanata warkunanpaq. Sayno rurasirqan tukap-tin campanapa watun rachikämur Juan Ösuta nitiypa wanusinanpaq. Say höraqa runakuna cüra yäsishqannöla jatun kaq campanata warkurkuptin-shi yapay Juan Ösuqa aywarqan campana tukaq. Tukaykaptinshi watun rachikaptin jatun kaq campanaqa jananman jeqamurqan. Sayno jeqamup-tinshi “¡o caräju!” nir campanataqa marqarkur jukläman churarqan.

Nirkurnashi aywarqan yapay warkunanpaq läzu ashimuq. Lüzuta apaykamurnashi campanataqa yapay warkurkur chachak watarqan. Nirkurnashi padrinun kaqman aywaykur nirqan: —Wilapä-shayki, padrinu, ima päsamashqantapis. Tukaykap-timi jatun kaq campanaqa janäman jeqamush. Saytami kananqa mana jeqananpaq läzuwan chachak warkaykamushkä.

Sayno wilapaptinshi cüraqa shonqulancho yarpachakur mansakash rikaparqan.

Saypitanashi Juan Ösuqa cällikunapa puriptin alqukuna kaniptinpis wanuq wanuq jaytarqäriq. Chakrakunaman aywaykurpis runapa soqlunkunata-shi seqaypa ushaq. Saynölashi runakunapa kuchintapis uyshantapis wanuq wanuq saqtarqäriq.

Sayno kaptinshi say markacho runakunaqa
ajayashpan cürata juezman quejakuyarqan.

3 6 8

Sayshi cüräqa lapanpita pägapakur ima
ruraytapis kamäpakurqansu. Sayshi Juan Ösuta
nirqan iglesia rurinman yaykuykur say junaq
qoyatila rezakunanpaq. Sayno nirshi Juan Ösuta
iglesia rurinman wichqaykurqan. Saycho wichqa-
rarshi Juan Ösuqa santukunata pampaman jorquy-
kur puklakurqan. Puklaykashqanchöshi virgen
Maríapa umanta pakiriykurqan.

Nirkurnashi altarman wisarkur ashipakuykash-
qancho cüräpa sotänantapis tariykur puklakur
jaticurqan. Nirkurqa misata rurar cürä upukunan
vínutapis lapanta upukurkur shinkash altarcho
jitaraykarqan.

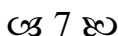
Saypitanashi cüräqa aywarqan Juan Ösu
rezakushqanta o mana rezakushqantapis rikanan-
paq. Sayshi yaykurinanpaqqa santukuna pichuy-
pa pichush pampacho jitaraykaqta rikarqan. Shumaq
tantiyaykunanpaqqa virgen Maríapis uman
pakishqashi jitaraykänaq. Sayshi mansakash
rikachakushqanchöqa Juan Ösutapis sotänan jatish
altar chakincho jitaraykaqta rikarqan. Sayshi aywar
kuyurkasinanpaqqa pasaypa shinkash jitaraykänaq.
Sayshi kuyusir rikcharkasiptinqa Juan Ösuqa

nirqan: —Padrinu, ¿imanirtaq kayjinanpa pasa jiruruykan?

Sayno niptinshi cüraqa nirqan: —¿Imatataq rurashkanki? ¿Maychi misa rurakunaq vünü imata upukurkushkanki?

Sayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: —Qampis misata rurar upuqta rikarchaq noqapis ichiklata yawarkurqä. Yawarkupti mishkiptinchaq upukurkurqä, padrinu.

Sayno niptinshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur Juan Ösu jatiraykashqan sotänatapis loqtiparir waqtapa qarquriykurqan.

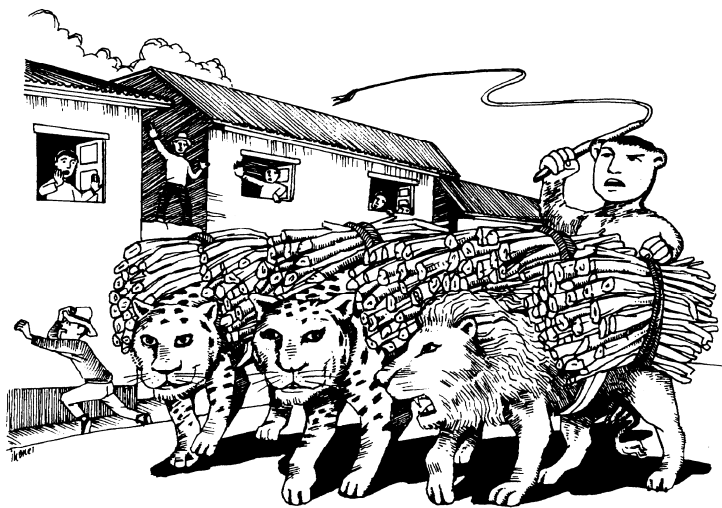
Saypita warayninnashi cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Mulakunawan yunkapa ayway yantakamunaykipaq, papä.

Cüraqa yachaylapa sayno nirqan aska leonkuna y tigrrikuna Juan Ösuta saycho mikukurkuyänapaq kashqanta yarparsi. Sayno yarparsi awkis mana väliq mulakunata kamariparqan Juan Ösu yantakuq aywanapaq. Saynölashi mirkapanpaq watyatapis ruraparqan yantakuq aywar mikunanpaq.

Say awkis mulankunata karunakurkur ishkay junaq aywayta Juan Ösuqa yantakuq aywarqan. Yunkaman chaykurshi mulankunapa karunankunata paskarir qewata mikunanpaq qaykurqan.

Nirkurshi say junaq qoyatila yantata seqtaykar Juan Ösuqa qoyarqan. Yantata ayparkasirna waraynin junaq mulankuna shuntamuq aywarshi mulankuna-taqa tarirqan leonkuna y tigrrikuna mikuykaqta.

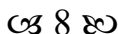
Sayshi Juan Ösuqa “;Muläkunataku mikush-kanki, caräju! ;Kananqa kikikitami yantata carga-shayki!” nir jayta jaytarkur leontapis tigrripis waskakunawan sarirqan yantata cargananpaq. Waskawan sariptinshi leonpis tigrripis kikinta tikrapayta munayarqan. Jinatashi Juan Ösuqa laqya laqyarkur yantata cargarqan. Yantata cargakurkur-shi padrinun kaqman qatirqan.

Yantan cargash leonkunapis tigrrikunapis markaman yaykuykaqta rikarshi mansakashpan runakunaqa wakpa kaypa qeshpir aywakuyarqan. Iglesia patiuñman yaykuykaqta rikarshi cürapis

pasaypa mansakushpan qeshpir aywakurqan.
Sayshi Juan Ösuqa pitapis mana rikar kikilan
cargankunata paskapakurir leonkunatapis tigriku-
natapis kutikunapaq jaytaraykar qarquriykurqan.
Qarqushqanpita kutiykunanpaqshi tayta cürapis
iglesiachöna almatakash puriykarqan.

Sayshi Juan Ösu padrinun kaqman witiykur
nirqan: —Padrinu, wilapähayki ima päsamash-
qantapis. Apashqä mulakunatami leonkuna tigri-
kuna yantakuyashqäyaq lapanta mikukurkuyash.
Saymi kikinkunata jayta jaytarkur yantata carga-
mushkä. Manami gustulanwanqa kachaykushkäsu.

Sayno wilapaptinshi padrinunqa ima ruraytapis
kamäpakurqansu. Sayshi lakish yarpachakuykash-
qancho yarparkurqan kacharish jäkuq hacienda
wayikunacho condenädu tashqanta. Pimaypis say
wayiman yaykuq kaqtaqa say condenädu wanusiq-
shi. Sayshi Juan Ösutapis say condenädu wanusi-
nanta munar cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Ay hiju,
qamqa ali geniuyuqmi kanki. Say jäkuq hacienda
wayikunachömi pïmay yaykuq kaqtaqa say
condenädu wanusin. Say condenäduta kikinta
ayway wanuykasimuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa mana mansakuypa:
—Aywä ari, padrinu. ¡Kananmi pï kashqätapis
musyamanqa! —nirqan.

Sayno niptinshi cüraqa regatonta kamariparqan condenäduwan pelyananpaq. Sayno kamariparkurshi cüraqa nirqan: —Vincishqaykita musyanäpaq waray saka sakala imaykatapis rupasimunki qoshtämunanpaq.

Sayno yäsishqannölashi Juan Ösuqa tardina say jäkuq wayiman aywarqan condenäduta wanusinanpaq. Sayshi say wayiman chaykur “¡degoracias!” nirqan. Sayno niptinshi condenäduqa altuspita “päsakalämuy, taytay” nirqan.

Sayshi juk cuartuman yaykurinanpaqqa kuyaylapaq bancukuna kaykäyänaq. Písupis kuyaylapaqshi kaykänaq. Sayshi altuspita condenäduqa nimurqan: —Pasa sakashqanyaq saycho kaykaq awardientita upukuqno say banculacho jamapaykay, taytay.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa upyakuqno pasa sakashqanyaq shuyararqan. Pasa sakarkuptinnashi kuchucho kaykaq mechëruman aksita sarisirqan. Aksita sarirkasiptinnashi altuscho jaqraraypa jaqrarar purir qalaykurqan condenäduqa.

Saypitanashi altuspita juk chankan shikwamurqan pampaman. Sayshi Juan Ösuqa “¡imataq kayqa, caräju!” nirqan. Sayno rikaraykaptinshi jukaq chankanna ¡jaqraq! nir shikwamurqan. Sayno shikwamuptinpis mana mansakuypashi rikaraykarqan Juan Ösuqa. Saypitanashi chankaynaq rikraynaq umaynaq cuerpulan shikwamurqan.

Sayta rikaykurshi “¡mansakunä imatachir yarpan caräju!” nir awardientita mas qorkurqan.

Sayno rikaraykaptinshi chankankunaqa say cuerpuman laqakäyarqan. Saypitanashi juk rikran shikwamurqan. Saypis juklashi say jitaraykaq cuerpuman laqakarqan. Maylantanashi jukaq rikranpis shikwamur jukla say jitaraykaq cuerpuman laqakarqan. Ultimutanashi umanqa toqu nawi shikwarpamur jukla say jitaraykaq cuerpuman laqakarkuptin kawaykaq runanöna condenäduqa ichirkurqan.

Sayshi condenäduqa jukla Juan Ösuwan pelyar qalaykurqan. Sayshi Juan Ösuqa mana utikaypa mana mansakuypa isuq makinwan wirurqan. Condenäduwan waratila pelyaykäyaptinshi kakash cantarkamurqan. Sayshi condenäduqa: —Vinciykä-manki imachi —nirqan.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Noqataqa ni leonpis ni tigrispis manami vincimashsu. ¡Saysuraq qam vinciykamankiman, caräju! —nirqan.

Sayno nir pelyaykaptilannashi kakash qatina-kuypana cantayta qalaykurqan. Sayshi condenäduqa seqaypa utikash karna Juan Ösuta ruwakurqan kachaykunanpaqna. Sayshi Juan Ösuqa nirqan: —Kacharinäpaq lapan riquëzaykitaraq entregamay.

Sayno niptinshi condenäduqa say haciendayuq pampakushqanta qoritapis qellaytapis perolninpa

jorqapämurqan. Sayno jorqapäramurshi pasa waränanpaqna kaykaptin condenäduqa “¡aywalä!” nir elaqakäkurqan.

Saynashi Juan Ösuqa cüra nishqannöla pasa waraykaptinna say wayicho tarishqan makwa mödanakunata y limukunata shuntaykur ninawan rupasirqan qoshtänapaq.

Cüranashi Juan Ösu wanukushqanta yarpar saka sakala rikchakurqan hacienda wayi kaqpa. Sayshi rikärinanpaqqa pukutaynöraq qoshtay sharkuykänaq. Sayta rikaykurshi cüraqa mansakash wayinpa kutikurqan Juan Ösuta imanöpapis wanusiyta mana kamäpakushpan.

Saypita maylantanashi Juan Ösuqa fiyupa utikash cüra kaqman chaykur nirqan: —Padrinu, kayraq condenäduwan waratila pelyar punuytapis tariykushkäsu. Jinatami ichipaykämaqta condenäduqa vincishkä. Vinciptinami perolkunawan pamparaykaqta jorqaparkamar aywakush. ¡Aku maski rikanaykipaq, padrinu!

Sayshi ima kashqantapis musyananpaq jukla Juan Ösuwan cüraqa aywarqan. Chaykur rikananpaqqa seqaypa chipipirshi perolkuna junta qellaypis qoripis kaykarqan. Sayta rikaykurshi cüraqa selläma kushikurqan. Nirkurnashi puëdishqanta apakurkur wayinpa kutirqan mulanta apananpaq. Say mulawanshi qoyarkurqan qorita y qellayta ashtaykar.

Say qellayta y qorita Juan Ösu condenädupita chaskishqanta mana reclamananpaqshi cüraqa Juan Ösupa mamantana say unay haciendata qoykurqan.

Saynöpashi Juan Ösupa mamanqa haciendayuqna rikakurqan.

3 9 8

Saypitanashi Juan Ösuqa campanata imay hörapis tukaq yapay churakarqan. Sayta michaptinga kikin cüratanashi “¡michämänaykipaqqa pitaq qam kanki!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqan.

Saynashi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakushpan yarpachakuykashqancho yarparkurqan yakucho shenqaypa wanusinapaq. Sayshi Juan Ösuta nirqan: —Wak simpaman jatun barritata päsasiy, hiju.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: —Saytaqa päsarasishaq ari, padrinu.

Sayno nirshi barritata umrurkur püsaypa püsar aywaykaq mayuman yaykurqan simpananpaq. Sayshi chawpiman yaykuylanta seqaypa mirash mayu kaptin barritan umrush hundikäkurqan. Saychöshi Juan Ösuqa shenqaypa wanurqan. Saynöpashi imaykatapis rurarkur Juan Ösuqa ushakäkurqan.